

การบาดเจ็บทางดวงตาจากแอลกอฮอล์เจลในเด็ก ในยุคแพร่ระบาดของโควิด : รายงานผู้ป่วย
Pediatric ocular injury due to alcohol gel sanitizers in COVID-19 Era: A case report

นัยนา หงส์กาญจนกุล¹ จักษุแพทย์ โรงพยาบาลนครพนม

Naiyana Hongkarnjanakul¹ Ophthalmologist Nakhon Phanom Hospital

บทนำ

เนื่องมาจากสถานการณ์การอุบัติโรคโควิด (SARS-CoV-2) เพื่อลดการแพร่ของเชื้อโรค มีการใช้เจลล้างมือที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ (alcohol-based hand sanitizers (ABHS)) อย่างแพร่หลายเนื่องจากแอลกอฮอล์เจลที่มีความเข้มข้นตั้งแต่ร้อยละ 60 ถึง 90 สามารถลดการแพร่เชื้อได้เทียบเท่ากับการล้างมือ [1] ทำให้พบอุบัติการณ์การบาดเจ็บทางดวงตาจากแอลกอฮอล์เจลเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะในเด็ก [2] (**รูปที่ 1**) อันตรายจากแอลกอฮอล์ต่อดวงตาโดยตรงเป็นภาวะฉุกเฉิน จำเป็นต้องได้รับการรักษาอย่างถูกต้องเหมาะสมเพื่อป้องกันการเกิดสูญเสียดวงตา พบว่าแอลกอฮอล์ทำให้เกิดอันตรายต่อกระจกตาได้โดยตรงทำให้เกิดการอักเสบของเยื่อぶตาและการทำลายเซลล์ของบริเวณกระจกตาได้ ในการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงผู้ป่วยที่ได้รับบาดเจ็บจากแอลกอฮอล์เจลและเสนอแนวทางการป้องกันต่อการบาดเจ็บที่อาจจะเกิดขึ้นต่อไป

รูปที่ 1 แสดงการใช้แอลกอฮอล์เจลในเด็ก

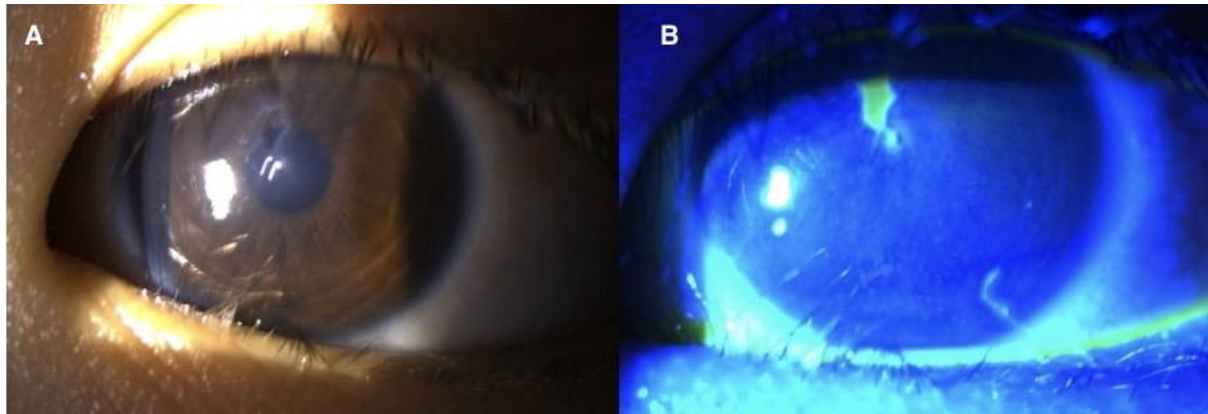
รายงานผู้ป่วย

ผู้ป่วยเด็กชายอายุ 5 ปี มารดาพามาพบแพทย์ ให้ประวัติว่าแอลกอฮอล์เจลล้างมือ (ความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ 70%) กระเด็นเข้าตาปริมาณมาก เนื่องจากเด็กเหยียบแท่นวางเจลแอลกอฮอล์ที่ปากขวดอยู่ระดับสายตาทอดมือมีอาการปวดเคืองตา ตาบวม ลืมไม่ขึ้น 2 ชั่วโมงก่อนมาโรงพยาบาล เบื้องต้นมารดาใช้ขวดน้ำต็มล้างตาให้ประมาณ 500 ซีซี ก่อนนำส่งโรงพยาบาล ตรวจพบมีแผลทั่วทั้งกระจกตาดำ เยื่อบุตาขาวบวมแดงและมีเลือดออก) พบภาวะเยื่อบุตาขาวซีดที่ขอบกระจกตาด้านบน มีเนื้อเยื่อหลุดลอกปกคลุมเป็นแผ่นที่เปลือกตาบน (รูปที่ 2) เนื่องจากผู้ป่วยบีบตามากจึงไม่สามารถวัดความดันลูกตาได้ อย่างไรก็ตามได้ทำการล้างตาด้วยน้ำเกลือความเข้มข้น 0.9% จำนวน 2 ลิตร และตรวจวัดค่า pH จนเท่ากับกับดวงตาอีกข้าง จากนั้นเนื่องจากต้องติดตามการรักษาอย่างใกล้ชิดผู้ป่วยได้รับการรักษาแบบผู้ป่วยใน การรักษาประกอบไปด้วยการให้ยาหยอดตา 1% moxifloxacin ทุก 4 ชั่วโมง prednisolone acetate 1.0% วันละ 4 ครั้ง 0.3 % sodium hyaluronate ทุก 1 ชั่วโมง 1% Cyclopentolate วันละครั้ง 0.2% carbomer eye gel ป้ายตาก่อนนอน และยารับประทานบรรเทาอาการปวดและวิตามินซี

รูปที่ 2 แสดงรูปผู้ป่วยแรกรับ A; แผลถลอกทั่วทั้งบริเวณกระจกตาดำ , B ; เนื้อเยื่อตายหลุดลอก C ; เยื่อบุตาขาวบวมแดง มีภาวะซีดที่ขอบกระจกตาด้านบน ,D ; วันที่ 4 ของการรักษา เริ่มมีสมานของแผลจากส่วนล่างของกระจกตา

หลังจากได้รับการรักษาอาการปวดบรรเทาลง น้ำตาไหลลดลง เริ่มมีการสมานของแผลที่กระจกตาดำ โดยเริ่มจากส่วนล่างของกระจกตาดำ เมื่อวันที่ 4 ของการรักษา (รูปที่ 2D) อย่างไรก็ตามยังพบภาวะบวมอักเสบของตาขาว และมีเนื้อเยื่อตายปกคลุมเป็นแผ่นที่เปลือกตาบน ได้ทำการเชียวออกเพิ่มเติมทำให้ผู้ป่วยลืมตาได้มากขึ้น หลังจากการรักษา 14 วัน แผลที่กระจกตาดำเริ่มเป็นปกติหลังเหลือรอยแผลที่กลางกระจกตาดำ ประมาณ 10 % (รูป 3) จึงให้รักษาแบบผู้ป่วยนอก ติดตามการรักษาประมาณ 3 สัปดาห์ กระจกตาดำเป็นปกติไม่เหลือรอยฝ้า ระดับการมองเห็น 20/30

รูปที่ 3 หลังจากการรักษา 14 วัน แผลที่กระจกหายเริ่มเป็นปกติหลงเหลือรอยแผลที่กลางกระจกตาดำประมาณ 10 %

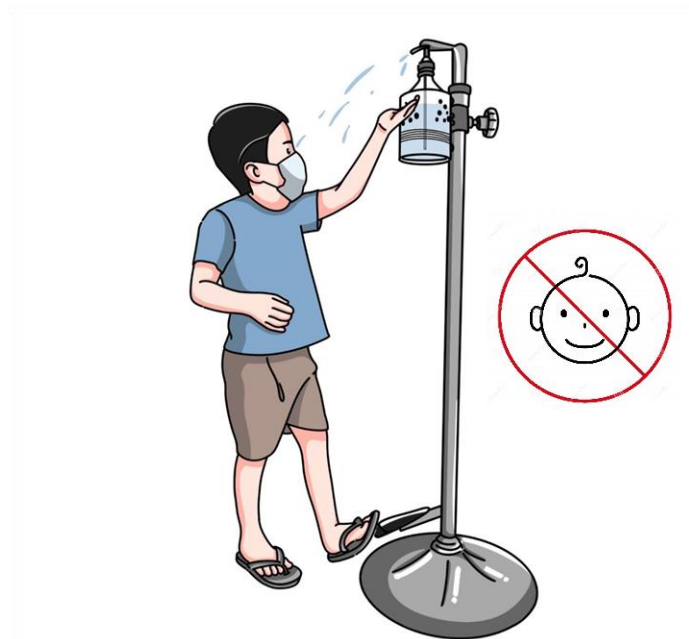
ตารางที่ 1 ทบทวนรายงานผู้ป่วย ลักษณะผู้ป่วยเด็กที่ได้รับบาดเจ็บทางตาจากแอลกอฮอล์เจล ในช่วงแพร่ระบาดของโควิด

ลำดับ ที่	Authors	Study	ประเทศ	อายุ	ระยะเวลา	Corneal defect	Limbal injury	Surgical intervention	Duration of discovery	Complication/ long-term sequelae	Final VA
1	MT Rodríguez- Ares et al.	Case report	Spain	3yrs.	-	90%	yes	Amniotic membrane patch	2 wks.	Mild central corneal opacity	20/20
2	Yangzes et al.	Case report: 2 cases	India	4 yrs.	1 day	80%	Yes	No	2 wks.	no	-
				5 yrs.	1 hours	Inf. Half superficial punctate	No	No	5 days	No	-
3	Lee et al.	Case report	Korea	5 yrs.	4 hours	Near total defect	Inf. Half	No	3 wk	Symblepharon lower fornix	-
4	Martin et al.	Review case series 16 Childs	France	Mean 3.5 yrs.		8 Childs > 50%	-	2 Childs required amniotic mb. Patch	Median time 13 days	-	-
5	Becker CU, et al.	Case report: 2 case	Brazil	3 yrs.	2 hours	80%	Inf. Temporal part	Contact lens	3 wks.	Corneal pannus, astigmatism	20/40
				3 yrs.	-	-	-	Contact lens	2 wks.	-	20/20
6	Wesser et al.	Retrospective case review 9 Childs	Israel	Mean 4 yrs.		3 Childs about 85- 100%	-	No	4-14 days	No	-

อภิปรายและสรุปผล

อันตรายที่เกิดจากแอลกอฮอล์เจลพบได้มากขึ้นในช่วงการแพร่กระจายของโควิด-19 พบได้ทั้งจากการกลืน การสัมผัส และอันตรายต่อดวงตา[3] ในผู้ป่วยที่ได้รับบาดเจ็บของดวงตาพบได้ตั้งแต่ บาดเจ็บแค่ผิวหนังบริเวณเปลือกตา และการบาดเจ็บต่อกระจกตาหรือเยื่อぶตาขาวโดยตรง[3,4] ซึ่งดวงตาก็เป็นอวัยวะสำคัญในร่างกาย การบาดเจ็บดวงตาอาจนำไปสู่การสูญเสียอวัยวะได้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรุนแรงการบาดเจ็บกระจกตา เช่น ความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ รูปแบบของแอลกอฮอล์ ระยะเวลาที่สัมผัส ระยะเวลาที่เข้าถึงการรักษา วิธีการรักษา รวมถึงส่วนประกอบอื่นๆในแอลกอฮอล์เจล เช่นน้ำหอม, Alo vela [5]

จากการศึกษา Vandijck, D. พบว่าผู้ป่วยที่ได้รับอันตรายจากแอลกอฮอล์เจลต่อดวงตาเกือบทั้งหมดพบในเด็กโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กที่อายุไม่เกิน 14 ปี โดยพบมากที่สุดในช่วงอายุ 2-5 ปี [6] และพบว่ารูปแบบของการบาดเจ็บที่รุนแรง (มีแผลที่กระจกตาดำมากกว่า 80%) ส่วนใหญ่มาจากแอลกอฮอล์ล้างมือชนิดแป้นเหยียบ [2,6,7,8] ซึ่งเกิดจากท่าทางการใช้งานลักษณะเด็กใช้เท้าเหยียบแป้น ในขณะที่หน้าเงยหน้าและระดับปากขวดแอลกอฮอล์มีความสูงประมาณใบหน้าของเด็ก ทำให้มีโอกาสเกิดการพุ่งใส่ของแอลกอฮอล์โดยตรงต่อดวงตาในปริมาณมาก (รูปที่ 4)

รูปที่ 4 แสดงลักษณะการบาดเจ็บต่อดวงตาจากแอลกอฮอล์เจล

การวินิจฉัยตรวจตาภายใต้กล้องตรวจตาจุลทรรศน์และย้อมสีฟลูออเรสซินพบว่าเกิดการบาดเจ็บต่อเยื่อบุผิวกระจกตาและเยื่อぶตาขาว จะพบลักษณะจำเพาะคือมีแผลที่กระจกขนาดใหญ่ (ตารางที่1) โดยหากแบ่งระดับความรุนแรงตาม Roper-Hall classification [9] จะอยู่ในระดับ 1-2 การรักษาโดยทั่วไปใช้การหยอดยาฆ่าเชื้อ น้ำตาเทียม ยาลดอักเสบ รวมไปถึงซีรัมของผู้ป่วย และยารับประทาน เช่น ยาแก้ปวด วิตามินซี เป็นต้น [6,7,8,10,11] ในการศึกษาของ Rodriguez-Ares มีการผ่าตัดรักษาเพิ่มเติมด้วยการเสริมด้วยเยื่อบุกระจก

ผลการรักษา ส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาการสมานแผลกระจกตาและเยื่อตาโดยเฉลี่ยนานถึง 2 สัปดาห์ [6,7,8,10,11] ผู้ป่วยส่วนใหญ่หายอย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ตามพบพยาธิสภาพวบบ้างเช่น การยึดติดกันของเยื่อตาขาว (Symblephalon) กระจกตาขุ่น เส้นเลือดฝอยที่กระจกตา และหากติดตามในระยะยาวผู้ป่วยมีโอกาสเกิดภาวะตาแห้งได้ (Keratoconjunctivitis sicca) [12] ความสำคัญต่อพยากรณ์โรค ผู้ป่วยควรได้รับการปฐมพยาบาลเบื้องต้นด้วยการล้างตาในทันทีเพื่อลดระยะเวลาการสัมผัสดวงตาของแอลกอฮอล์ จะช่วยลดความรุนแรงลงได้ [12,13] การป้องกันที่ผู้เขียนแนะนำสามารถทำได้โดยให้ความระแวดระวัง โดยเฉพาะในเด็กเล็ก ติดป้ายเตือน งดให้เด็กเล็กหยิบแบนแอลกอฮอล์เอง (รูปที่ 4) หรือติดตั้งเซ็นเซอร์จำกัดระดับความสูงของผู้ใช้ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

1. Singh, D., Joshi, K., Samuel, A., Patra, J., & Mahindroo, N. (2020). Alcohol-based hand sanitisers as first line of defence against SARS-CoV-2: A review of biology, chemistry and formulations. *Epidemiology and Infection*, 148, E229.
doi:10.1017/S0950268820002319
2. Martin, G. C., Le Roux, G., Guindolet, D., Boulanger, E., Hasle, D., Morin, E., ... & Descatha, A. (2021). Pediatric eye injuries related to public location of alcohol-based hand sanitizers during the first pandemic COVID-19 context: French Poison Control Centers data. *Clinical Toxicology*, 59(6), 593-594.
3. Lopez, T. K., Jones, K., Roseberry-Lincoln, A., Zidek, A., MacKinnon, L., & Marro, L. (2022). Adult and children's use of hand sanitizer during a pandemic—an observational study. *Journal of exposure science & environmental epidemiology*, 1-9.
4. Martin, G. C., Le Roux, G., Guindolet, D., Boulanger, E., Hasle, D., Morin, E., ... & Descatha, A. (2021). Pediatric eye injuries related to public location of alcohol-based hand sanitizers during the first pandemic COVID-19 context: French Poison Control Centers data. *Clinical Toxicology*, 59(6), 593-594.
5. Ahn, J. H., Eum, K. H., Kim, Y. K., Oh, S. W., Kim, Y. J., & Lee, M. (2010). Assessment of the dermal and ocular irritation potential of alcohol hand sanitizers containing aloe vera with in vitro and in vivo methods. *Molecular & cellular toxicology*, 6(4), 397-404.
6. Vandijck, D., Roels, D., Van Baelen, J., De Paepe, P., & Descamps, A. M. (2022). Accidental ocular chemical injury following alcohol-based hand sanitizer exposure: incidence and management. *Clinical toxicology*, 60(2), 268-269.
7. Lee, J., & Jun, J. H. (2021). Ocular chemical burn associated with gel type alcohol-based hand sanitizer: A case report. *Medicine*, 100(42).
8. Rodríguez-Ares, M. T., Touriño, R., Lamas-Francis, D., Martínez-Pérez, L., Bustelo, M., & González, F. (2021). Hand sanitiser-associated ocular chemical injury in children. *Journal of Paediatrics and Child Health*.
9. Roper-Hall M.J., Thermal and chemical burns. *Trans Ophthalmological Soc UK* 1965;85:631-53.
10. Yangzes, S., Grewal, S., Gailson, T., & Grewal, S. P. S. (2021). Hand sanitizer-induced ocular injury: a COVID-19 hazard in children. *JAMA ophthalmology*, 139(3), 362-364.
11. Le, Q., et al., Vision-related quality of life in patients with ocular chemical burns. *Investigative ophthalmology & visual science*, 2011. 52(12): p. 8951-6.
12. Dua, H. S., Ting, D. S. J., Al Saadi, A., & Said, D. G. (2020). Chemical eye injury: pathophysiology, assessment and management. *Eye (London, England)*, 34(11), 2001–2019. <https://doi.org/10.1038/s41433-020-1026-6>

13. Colby K. Chemical injuries of the cornea. Focal points in American Academy of Ophthalmology 2010;28:1:1-14.

